

Redacția și Administrația:

Budapesta, VIII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot felul de scrisori, cereri și bani.

ADEVERUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an . . . 1 coroană

Pe 1/2 an . . . 50 fileri

Un număr singur 10 fileri

— Apare tot la prima. —

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

*

Foaie politică pentru poporul muncitor român.

Prim redactor: PETRU PONTA.

Editor: Partida socialdemocrată.

Redactor responsabil: AUREL CRISTEA.

Serbători fericite.

Sună clopotele. Semn, că această zi este serbătoare mare. Serbătorea nașterii Mântuitorului care cu 19 sute de ani înainte de asta a venit pe lume, ca să răspândească lumina, și să planteze iubirea și frățietatea în inimile semenilor săi. În grajd, între animale și păstori s'a născut. Păgânii l'au răstignit pe cruce, pentru-că a văzut nedreptățile lor și pentru că a luminat poporul.

Dumnezeu n'a dat lumii nici domni, nici servitori, ci a făcut pe fie-care om de potrivă și egal. A voit ca toți oamenii să fie egali și a voit să planteze iubirea și frățietatea în inimile oamenilor.

Asta nu le-a plăcut atunci păgânilor și de aceea l'au osândit la moarte și l'au răstignit pe cruce. Zădărnice însă. Pe Christos l'au putut răstigni, dar ideea nu. Ideea socialdemocrată, ideea înfrățirii omenesții s'a născut deodată cu Isus Nazaretianul și s'a răspândit în lumea întreagă. Dacă Isus s'a dus dintr-o pământeni, au rămas apostolii lui, cari călătorind în toate țările lumii, au semănat sămânța ideii, au răspândit lumina, iubirea și înfrățirea omenirii întregi.

Este serbătoare. În toate bisericile, în toată lumea se predică: pace și frăție. Crăciunul aduce pace și frăție. Dar de azi înainte trebuie într'adevăr să ne aducă frățietate și libertate, căci ideea a străbătut lumea în'reagă. În creierul oamenilor s'a făcut lumină și cei apăsăți și-au ridicat glasul, n'au vrut să sufere apăsarea.

Ca în tot locul și aici s'au aflat blăstă-

mați, cari legându-se de ideea măreață, și-au făcut din ea un zvor de câștig și nu voiau lumina, ci să nizuiau a orbi lumea care să le lingă talpa și să le fie slugi. Ast-fel s'au născut robii. Numai domnitorii lor s'au schimbat și modul jăfuirii. În zădar s'a născut ideea. Ideea lui Christos a ajuns în mânele câtorva suflete negre, cari țin lumea în robie.

Și noi eram orbi. Nu vedeam lanțul de robie, nu cunoșteam apăsarea noastră și nu știam cum să umplem sacul negrilor.

Dar ne-am trezit acum.

Ideea s'a născut din nou, numai luptătorii și dușmanii s'au schimbat.

Înainte de asta cu 19 sute de ani ideea s'a luptat cu păgânii, astăzi să luptă cu apăsătorii și dușmanii ei.

Atunci ideea a fost răspândită de Isus Christos și câți-va apostoli. Azi apostolii sunt nenumărați. Acești nenumărați apostoli sunt apostolii credincioși ai socialdemocrației.

Fiiți apostoli, fiiți christoși, voi toți Românilor, ca acum să lingă ideea, să cadă lanțurile grele și lumea să fie liberă.

Ast-fel dorim din inimă serbători fericite iubitorilor noștri frați!

Congresul comitatens din Arad.

În zilele de 25 și 26 Decembrie n. (Crăciunul catolic) s'a ținut în Arad congresul comitatens al partidului socialdemocrat.

La acest congres au luat parte în mare număr și românii. Între alții am văzut acolo pe frații Nuez Mihai (Kisineu), Ozancz Vasalie (Macia), Grigar George (Șiclău), Rotar Flore, Gyunguşan Mikulae (Soco-

dor), Tudor Mitru Draucian Todor, Moga Ioan (Kovasinți) și alți frați.

Președintele Rainer Gyula dă cuvântul fratelui Kardos din Budapesta care într'o cuvântare foarte frumoasă exprimă salutările comitetului central din Budapesta.

Fratele Auerbach Gustav din Budapesta într'o cuvântare măreață în limba română zice: Ne-am adunat aci la sfat ca să găsim mijloacele prin care să ne îmbunătățim soarta. Jandarii, fisolgăbirăii, notărașii până la domniul cei mari ne apasă și ne batjocoresc. Astăzi avem dovada cea mai eclatantă că frații noștri nu să înfricoșează, și această dovadă este că românii din 15 comune au trimis delegați la acest congres comitatens. În numele partidului socialdemocrat din Budapesta salută congresul, la care salutare toți de față au strigat să trăiască socialdemocrația internațională.

Fratele Rainer Juliu dă seamă despre activitatea comitetului din Arad.

Fratele Moravszky Matyas din Medgyes-egyháza spune că autoritățile apasă foarte tare mișcarea socialdemocrată.

Fratele Albert dă seamă despre mișcarea muncitorilor zidari din Arad.

Fratele Demján Szavu din Arad dă seamă despre mișcarea muncitorilor tipografi din Arad și într'o vorbire încheiată îndeamnă pe muncitorii economi-agricoli să se organizeze și să-și iee pildă dela muncitorii industriali că cât de mult au câștigat prin organizare.

Fratele Weis dă seamă despre mișcarea muncitorilor ferari.

Fratele Draucian Todor salută congresul în numele organului din Kovasinți.

Fratele Kardos arată cum să poate lăși mărețele idei socialdemocrate.

A doua zi vorbește fratele Kardos despre muncitorii economi și arată ca cel mai ușor mod de a răspândi ideile socialdemocrate este acela ca fie-care frate să planteze aceste idei în comunele din vecinătate.

Dialoguri de Crăciun.

Întâiul sêrac: De ce se serbează Crăciunul?

Al doilea sêrac: Pentru-că Crăciunul e ziua, când s'a născut Mîntuitorul lumii, și el cade iarna, când vremea e cea mai rea pentru noi, sêracii.

Întâiul sêrac: Ce bine ar fi, dacă s'ar naște el încă și acum! Bucuria noastră, a sêracilor ar fi mare.

Al doilea sêrac: Eu ași zice, bucuria noastră sau mai bine credința noastră, speranța noastră să fie în aceea, ca să se nască cât mai mulți Mîntuitori, căci Mîntuitori pururi se nase, căci adevărul și pedepsitorul nu se poate omori sau înlătura.

Întâiul sêrac: Atunci ce e de făcut?

Al doilea sêrac: Să fim toți Mîntuitori! Aceasta e datoria noastră de creștini: a fi cum a fost el, exemplul nostru.

*

Întâiul bogat: Această zi să o serbătorim? Pentru ce? Nouă toate zilele ne sunt serbători.

Al doilea bogat: Bine zici. „Veselia calicilor” nu e veselia noastră. Ei cred proști și lucruri imposibile, după cum sunt ei de proști. Cât trăeste religia noastră, popii, advocații și ofiterii, ei desculți și

sdruntăroșii, robii noștri, pot să se hrănească cu credința lor deșartă, plină de visuri. Au și nevoe. Vinerea din săptămâna patimilor e o realitate și înțoierea e o închipuire de om bolnav.

Întâiul bogat: Dar ca să nu le dăm bănuială și deseurajare, să serbătorim Crăciunul. Să zicem din prefăcătorie, fără să ridem, că s'a născut Mîntuitorul omenirii, pentru care prilej și noi ne bucurăm. Apoi lasă pe noi, că cei ce vor zice: voim egalitate, libertate și frățietate, ne vom purta precum e povestea cu Isus Christos!

*

Întâiul sêrac: Va să zică această serbătoare e dorința noastră cea mai scumpă, a noastră a sêracilor. Ah! de ar fi realizabilă odată. . .

Al doilea sêrac: Nu numai realizabilă, dar va fi și realizată! Căci dorința născută tinde totdeauna a se realiza. Ne vom lumina și vom fi fericiți. Chiar Crăciunul aceasta ne vorbește.

Întâiul sêrac: Dar ceil'alți, cei cu inima de piatră, cari nu sunt sêraci, cum vor serbători Crăciunul?

Al doilea sêrac: Cum vor serbători și cele lalte serbători privitoare la faptele și idealul lui Isus. Ca niște prefăcuți, ca niște nedemni. Dar va veni vremea, când

această serbătoare va fi serbătorită nu din prefăcătorie sau neștiință și sfîntul Crăciun va găsi o omenire mintuită, de apăsare, slugărnice și lipsuri!

Întâiul sêrac: Să fie așa cum ne vestești și cum ne zici.

Moș Scartiar.

De Petru Ponta.

Moș Scartiar era omul cel mai băștit în sat. Purta păr lung, era viță veche de român, și părul îl purta împlătit, avea păr alb, alb ca neaua și strălucea ca luceafărul. Pe frunte se vedea breazda necazurilor cari lor cuprins în viață.

Într'o seară sor strâns toți tinerii pe lângă Moș Scartiar, căci el era cel mai învățat în sat și știa să povestească multe. Copii zise Moșul: fiindcă serbăm ajunul sfîntului Crăciun, voi povesti ceva din viața mea.

Astăzi este 56 de ani de când am fost și eu fecior holtei, când eram și eu cătana. Slugian — precum spun domniul — „Patru și pre împărat”.

Era, precum v'am spus, ajunul Crăciunului, și am căpătat slobozanie, la noi la cătănie să zicea „urlap”. Mi-a fost ertat

Fratele *Nucz* Mihai din Kisineu într-o cuvântare foarte frumoasă îndeamnă pe frații la organizare ca să se poată cât mai în grabă alcătui comitetul de apărare al tarifului muncitorilor economi.

Fratele *Czancor* Vasalie din Macia spune cum a fost înșelat de păcătosul de *Mazofi* și îndeamnă pe frați să se organizeze.

Fratele *Demján* propune ca foaia română „Adevărul” să se aducă la Arad.

Fratele *Auerbach* este contra acestui lucru, căci nici congresul central care s'a ținut în Budapesta nu a primit acest lucru și că frații din Arad nu vor putea întreține foaia căci povara este prea mare.

Fratele *Nucz* spune, că foaia „Adevărul” s'a născut în Budapesta și dacă noi suntem internaționali, nu trebuie să căutăm ea unde apare foaia, dar trebuie să căutăm ca să strângem cât mai mulți abonenți ca să apară iarăși în toată Dumineca.

S'a hotărât ca aceasă propunere să se aducă înaintea congresului care va ține la Paște în Budapesta.

Fratele *Andrássy* face cunoscut că comitetul din Arad are un avocat și roagă pe frați ca în cazuri de nedreptăți să se adreseze cu încredere la organul din Arad.

În comitetul executiv s'au ales: Albert Dániel președinte, Farago Imre secretar, Gulyás George căsar, Hack Josif și Kollmann Ferencz controlori. În comitet au fost aleși: Borz George, Hatus Ferencz, Demján Ștregar Savu, Širmer Vilmos, Komloczky Pál, Veșdy Ioan.

După aceasta fratele *Auerbach* într-o vorbire frumoasă a luat rămas bun de la frați și îndemnându-i la organizare, a încheiat vorbirea sa cu să trăiască socialdemocrația internațională.

Frații s'au despărțit cântând Marseillaisa proletarilor.

În numărul viitor vom publica raportul activității și activităților comitatense.

Am primit de la unii frați a cari voesc să ca-
mă în scrisoare o marcă
(*svoboda*), căci altcum numai în poșta re-
dacției vor căpăta răspuns.

Răvas.

In viața politică

s'au făcut schimbări mari. După ce în săptămânile trecute opoziția a dărâmat în casa țerei tribuna președintelui și a spart scaunele miniștrilor, parlamentul a fost sistat până la 28 Decembrie nou, când din nou a fost deschis. În această zi președintele consiliului de miniștri Ștefan

să merg acasă pe opt zile, să țin și eu praznicile.

Ce gândiți măi! opt zile să fi liber, opt zile să nu-ți porunciască căpitanul, nici strajameșterul, ba nici fraităru! Opt zile să fi iară între aceia de cari porți atâta dor, să fi între părinți, frați, cunoscuți, prieteni și conșcolari. Să fi în satul tău, Măi vă puteți voi închipui o bucurie așa mare?

Am gândit că am eucerit toată lumea, și că eu sunt cel mai fericit pe lume. Țin în minte că a fost un ger de păsările or picat din sbor, dar eu copil mă duceam ca vântul, dracu a mai simțit frig. Deodată mă trăsesse că sunt acasă, mama, tata și frații mă cuprind, mă sărută și plâng. Da eu ca câțană mă țin în curaj; Ce plângeți măi că n'am murit încă. Ei s'eracii or plâns de bucurie. Acuș, acuș era să plâng și eu, numai mi-am dat de samă că sunt câțană și apoi nu fi rușine.

În ziua coalaltă m'am dus la biserică, unde popa a ținut o vorbire frumoasă, între altele a zis: Christos s'a născut și a învățat să ne iubim unul pe altul, a învățat ca să arătăm îndurare și compătimire unul altuia, pe văduve, pe orfanii, pe străini și pe s'eracii să nu'i asupriți.

Judecați judecată dreaptă.

Tisa a enunțat, că dacă opozițiunea unită nu'i îngăduie să i-se voteze legea de indemnitate, atunci amână ședințele parlamentului până la 3 Ianuarie nou și atunci va dizolva corpurile legiuitoare (casa țerei) și vor fi alegeri de deputați.

Așa dar acum știm că într'adevăr vor fi alegeri. Datoria noastră ne dictează că chiar de acum să începem o agitațiune puternică pentru candidații socialdemocrați.

Partida noastră va pune în toate locurile unde avem mișcare socialdemocrată candidați pentru casa țerei.

Datoria fie-cărui frate socialdemocrat este ca să îndemne pe toți acei cari au drept de vot, ca să voteze pentru candidatul socialdemocrat.

Dacă vom avea norocul ca câți-va frați socialdemocrați să fie aleși în Dietă, cu atât mai ușor ne va cădea a scăpa muncitorimea din apăsarea în care zace acum și cu utât mai curând se vor aduce mărețele idei socialdemocrate la îndeplinire.

Sus la luptă pentru candidații socialdemocrați.

Să arătăm că suntem convinși de mărețele idei socialdemocrate și că numai acelui îi vom da voturile noastre, care va fi candidat de partida socialdemocrată internațională.

În numărul viitor vom publica numele candidaților noștri.

Români! Acum ori nici odată!

Căstigați-vă. Ungeți roțile cociilor bine și punga muceziță o scuturați de mucezală că „votul” va avea preț.

Domnii deputați vor merge între voi, aceia domni, cari nu or avut cuvânt pentru poporul acela care moare de foame, care plângând, cu căciula în mână mergea în cântălarile domnilor notărași, fibirai, vișepani și miniștri.

Nu a fost nimeni tata poporului.

Domnii deputați or fost ocupați cu alta, ei sor stădit între ei pentru nimica.

Eroi?! Opoziționali?!

Aceștia or arătat că ei știu să fie și revoluționari, sor pus într'o zi, și or rupt scaunele în casa țerei, și după ce or spart și rupt tot, s'a găsit între ei care s'a fotografat.

Comedia asta o numesc revoluție. Dar fapta asta numai înaintea lor e revoluționară, naintea noastră nu'i alta decât o prostie făcută de vre-o câți-va comediantii.

Unde au fost revoluționarii când ministrul *Tisa* a jăfuit dreptul cel mai elementar al poporului, „dreptul de intrunire”.

Știți ce or făcut atunci revoluționarii aceștia? or — tăcut.

Noi nu suntem cetățeni? Cine susține

Hm, hm, judecați judecată dreaptă.

S'eracă dreptate! Deodată m'a înviat în cap. Cum vorbește de frumos popa, și cum le face de întors. Mi-am adus aminte că odată stăteam în oraș, era într'o Duminecă după amiază, și n'am băgat de samă că trece pe lângă mine un pruncuț de 19 ani care purta — stele la grumaz — apoi nu l'am salut.

Odată numa să reîntoarce și începe să strige cât îl iea gura, eu stau în haptac. El nici una, nici două, numa imi trage o palmă. Măi, mă înțelegeți copii! Palmă mi-a tras, ziua la amiază în mijlocul orașului.

Am gândit că ved stele vorzi și că pământul se rupe sub mine.

Intr'altă zi m'a dus la raport și tot pe mine mor inehis. „S'eracă dreptate”.

Astea gânduri mor mustrat după predica părintelui și am eșit din biserică. De atunci nici n'am mai fost la biserică.

După amiază m'am dus la joc. Zilele acasă or trecut fute, și când am plecat, mama a plâns iară de am gândit că mi să rupe inima. . . . În zadar i-am spus să nu plângă. . . . Cine știe ce o fi simțit.

A trecut vreo câte-va luni, domni or fi făcut ce or făcut, căpătăm poruncă într'o sară că plecăm. Unde? Pentru ce? Dracu

țara? Cine varsă lacrimi și asudări de sânge pre hotară, în ocne, în fabrici? Cine ar vërsa sânge pentru patrie și pentru coroana strălucitoare? Doară comediantii cari se numesc revoluționari!

Nu. De o sută de ori nu! Nici, noi poporul revoluționar, care totdeauna în timpul de pace am fost trepte pe cari alți sor urcat, și cari cu pieptul au prins plumbi cari or fost ațintiți către tronuri.

Destul acuma cu toate glumele, e timpul să isprăvim, cu dreptul nostru să trăim. Nu mai vindem „votul” pe bani, nici nu dăm vot pe alți candidați decât pe socialdemocrați.

E întrebare că vrem să mai răbdăm nedreptate? Vrem să fim goși afară din casa țerei? Suntem indestați cu soartea?

E întrebarea că ne plac comediantii?

Dacă da, atunci eară putem îngrășa punga, și burta cu păpricaș.

Socialdemocrați români! Voi nu puteți să vreți aceia, voi sunteți oameni cu mintea întreagă, și a sosit timpul răsplătirei pentru nedreptățile cele multe în care am avut parte.

Ce este răspunsul vostru?

Aceia, ca în fie-care cerc candidăm socialdemocrați și nu dăm „vot” pe atul de cât pe socialdemocrați.

Acela care vrea să răsplătească, acuma sus!

Acuma fie-care să voteze pentru candidații socialdemocrați. Nu poată „om deșteptat, independent care la alegerea sa nu voteze pe candidații socialdemocrați.”

Sus acuma cu toții. Arătați că poporul este voința lui Dumnezeu.

Arătați că avem încă suflet și că acela nu îl vindem.

Sus la muncă! Sus la votare români!

Vărsarea de sânge din Aleșd.

În Oradea-mare s'a ținut pertractarea în privința vărsării de sânge care a fost la 24 Aprilie nou în Aleșd.

Mercuri la 21 Decembrie s'a pronunțat sentința prin care 22 frați au fost osindiți cu închisoare.

Aci publicăm numele celor osindiți:

1. Desideriu *Silberstein*, 4 ani închisoare ordinară și pentru 5 ani perderea drepturilor politice.
2. *Flora Papp*, 3 ani temniță.
3. *Iosif Mihálka* 2 ani temniță.
4. *Dumitru Gura*, 2 ani și 6 luni temniță.
5. *Togyer Bica*, 1 an și 6 luni temniță.
6. *Togyer Argyelan*, 1 an temniță.
7. *Dumitru Pușké*, 9 luni temniță.
8. *Togyer Papp*, 1 an temniță.
9. *Alexandru Méhes*, 1 an temniță.

a știut. Atunci auzim că mergem în bătaie. Cu cine ne-om bate și pentru ce? Aceia numai domni or știut, noi s'eracii de noi numai ne-am dus cum merg cătanele totdeauna când coroanele strălucitoare și patria e în pericol. Odată numa să iveau o grupă mare, căpătăm poruncă să tragem ou plumburi în bieții oameni pe cari nici nu i-am văzut, și ei trag în noi.

Copii! urită-i bătaea, hață-i Dumnezeu să-i bată pe aceia care o fac.

După aceia am auzit că aceștia sunt cova burcuș, imi era milă de s'eracii, dar ce să faci?

Odată numai ved un conducător tânăr cum conducea o armată de frumos, pun pușca la ochi și zic: S'eracu, ce copil ca floarea, și ce conducător bun, dar trebuie să moară, că aceia trag cu pușca și el cade după cal mort. După aceea vino o bombă și îi rupe piciorul stîng, filar trăznit Dumnezeu tunul acela și pe aceia cari or început bătaia. De atunci umblu eu pe picior de lemn.

Apoi a trecut bătaia, m'am vindecat. Dar n'am găsit nici tată, nici mamă, nici casă, nici masă. De atunci umblu la corsit și mă blastăm că am omorât pentru medalia asta iacă.

Copii să nu omoriți nici odată!

10. George Grosa, 7 luni temniță.
11. George Bot, 6 luni temniță.
12. Ilie Csukle, 6 luni temniță.
13. Dumitru Nyirila, 6 luni temniță.
14. George Simici, 6 luni temniță.
15. Dumitru Akis, 7 luni temniță.
16. Flora Papp a Glipi, 6 luni temniță.
17. Fraz Samu Halász, 6 luni temniță.
18. Alexa Nyerla, 6 luni temniță.
19. Flora Csonka, 6 luni temniță.
20. Petru Czink, 6 luni temniță.
21. Pintye Păcurar, 6 luni temniță.
22. Pavel Corda, 6 luni temniță.

Aceasta este sentința pe care a adus-o tribunalul din Oradea-mare. Această este dreptatea din Ungaria. În loc ca jandarii cari au pus în popor să fie puși în închisoare, osîndesc pe oameni nevinovați, pentru că se recușos în semnul socialdemocrației.

Dar socialdemocrația merge înainte pe calea apucată. Pot să umple închisorile cu socialdemocrați, dar socialdemocrația tot înainte va merge.

Răspândiți „Adevărul“ în toate părțile!
Tot felul de scrisori, întrebări și cereri sunt de a se adresa: „Adevărul“, Budapesta, VIII., József-körut 18 sz.

Procese de presă.

Procesele „Adevărului“.

Când vorbești cu un dușman al partidului socialdemocrat, acela de-a bună seamă începe să te abată dela acest partid, să spună că conducătorii partidului socialdemocrat sunt niște jidovi, perdevară, trândavi, parasiți, cari voesc să prostească poporul și să-l stoarcă și de aceea ce-i a rămas în nevoie. Știu ei bine, că nu-i așa, dar ei cred, că poporul crede ușor și-l pot abate dela socialdemocrație.

Dar știm, că sunt oameni, cari dau crezământ acestor șarlatani.

Dar ei mintesc. Nu trândavi, nici perdevară nu sunt aceia, cari întocmesc trebile partidului socialdemocrat, ci muncitori cari lucră de zece ori atâta ca alții. Muncitori, cari după ce au gătat munca lor, să duc în localul partidului, acolo scriu epistole, scriu foaia *Adevărul*, care este arma poporului muncitor și în tot modul insufletește pe frații lor de suferință.

Și care este răsplata lor?

Din partea procurorului neîncrederea, din partea stăpânirii apăsarea.

Inchisori și pedepse de bani este plata lor. Dacă scriu ceva, vine procuratura și îi acasă cu ațîțara.

***

Toate acestea le scriem din aceea ocaziune, că fratele *Auerbach* Gustav, Vineri n 16 Decembrie nou, frații *Salusinszky* Imre, *Ponta* Petru și *Kristea* Aurel, Mercuri în 21 Decembrie, au fost trași înaintea judecătoarei pentru ațîțare contra alea-turii societății actuale.

Pecatul fratelui *Auerbach* a fost acela că în numărul 4 (31 Ianuarie 1904) din *Adevărul* a scris următorul articol:

STAREA ȚERANILOR.

Să ne coborîm în mijlocul țeranilor și să vedem mai de aproape care este poziția lor, acelor cari din zor de zi până în amurgul sărcii lucră muncă grea, lucră pământul care dă roade folositoare pentru întreținerea omenirii.

Țărănimea este o clasă folositoare, ea ne dă pita de toate zilele, ne dă chiar hrana zilnică.

Dar să vedem oare fericit e țeranul?

Cu toate că această stare a inegalității sociale, ea totuși ar fi trebuit să fie făcută în favoarea țărănimei, în favoarea acelor

cari dau traiu omenirii întregi. Bunul nostru simț, conștiința noastră ne dictează că acei cari sunt întotdeauna în contact cu natura, și întrețin viața lor printr'o muncă necontenită și grea, sunt o clasă binefăcătoare, căci tot ce avem, tot din ce ne întreținem e mai înăiaș de toate produsul țărănimei.

Dar societatea de azi prin ce-și arată recunoștința?

Dă ea dreptate și fericire țărănimei? Țeranul, are el toate cele necesare pentru traiul lui de toate zilele? Cu mâna pe inimă, cu conștiința curată pot zice că nu.

Am avut ocazie, prin călătoriile mele de organizație, a vedea în ce fel de mizerie și neajuns trăește țărănimea română în această țară, am văzut că țeranul român duce o viață mai rea decât a animalelor, în mai toate locurile țărănimea nu are nici măcar imasă unde să aibe vitele lor o pășune, dar mai mult decât aceasta, țeranul nu are nici măcar mălaiul trebuincios pentru mămăligă.

Cărmuirea nici nu se interesează de toate aceste, ei nici nu-i pasă de soarta țărănimei.

Cărmuirea se interesează numai de a scoate dela țărănime cât mai multă porție. De toate celelalte nu-i pasă.

Dar mai mult, sunt comune în care locuiesc 1000—2000 de țerani, din cari numai vre-o 5—10 oameni știu carte. Să ne coborîm mai adânc în această chestiune și să vedem că cine este de vină, că acești muncitori cari sunt talpa țerei, nu au din ce trăi, nu-și pot agonisi nimic pentru îmbetrănete și nu știu nici carte.

Societatea de azi e de vină, burgheziimea, proprietarii mari, capitaliștii, căci ei au nevoie de a ținea țărănimea, aceste albine ale pământului, cât mai mult în întunecime, în neștiință spre a-i putea mai ușor esploata. Să-nțelege, că ei să tem de lumina țărănimei, căci dacă țărănimea va fi luminată, ea atunci va pretinde pentru munca ei o plată mai bună, din care va putea să întrețină familia ei.

De aceea societatea de azi nu voeste ca țărănimea să învețe carte, și să se lumineze, căci dacă acest element producător al pământului va fi luminat îndestul, atunci el va pretinde pe lângă datoriile și drepturile ce i-se cuvine.

Dar acest lucru nu-l voeste nici Statul, nici burfăverziimea de azi, căci atunci când țărănimea ar fi luminată prin carte, se înțelege că ar coti și învățăturile socialdemocrației prin care învățături țeranul devine de sine socialdemocrat și atunci el va începe luptă crâncenă contra asupritorilor, contra apăsătorilor săi.

Mulți oameni zic că țeranul este norocos, și nici chiar poezii nu lasă să treacă nici o ocazie fără a cânta viața țărănimei. Se poate că acest lucru a fost odată adevărat, atunci când proprietatea a fost mai bine împărțită, dar aceste timpuri de mult au trecut.

Acei cari au trăit în mijlocul țărănimei și cari știu cum trăesc aceste ființe, nu pot de cât să se scuture de milă pentru acești adevărați robi ai pământului.

De obicei să crede că țeranii sunt proprietarii pământului și că munca lor e plină de foloase.

Aci voiți dovedi contrariul: În toată țara ungară este cunoscut că vlădica din Oradea-mare are peste două sute de mil de holde de pământ, dar mai sunt și alții, ca baronii și grofii *Wenkheim*, *Solyosy*, *Zselensky*, cari cu miile au holde de pământ. Câtă plată plătesc acești domni mari cu predicatoe? Plătesc 25, 30 până la 50 creițari pe zi, pentru o muncă din zor de zi până'n noapte.

Din această plată să-și întrețină un țeran o familie, adică muier și patru sau cinci prunci. Din această plată să plătească o familie întreagă, pe când nici nu ajunge pentru o singură ființă.

Aceasta este fericirea și norocul țeranului în țara această. Cu un cuvânt țeranul e nevoit de ași vărșa sudoarea pentru folosul capitaliștilor și proprietarilor mari.

Țeranii sunt mai toți salariați, ba și mai rău, ei sunt robi, căci libertatea lor e așa de mărginită încât soarta lor se aseamănă foarte tare cu soarta robilor din secolul trecut. În secolul trecut, stăpânul de sclavi avu cel puțin datoria de a întreține și a hrăni pe robii lui, pe când azi țeranii pot muri de foame fiind-că nimeni nu se îngrijește de ei.

Existența țeranilor nu este alt de cât un luug șir de suferințe care încetează numai cu moartea lor.

Pământul, mama tuturor ființelor, devine o mamă vitregă tocmai pentru acei, cari o împodobesc cu tot ce natura le-a dat, și lacrimile fiilor săi cei mai de aproape, pare că udă acest pământ numai în folosul acelor cari să țin departe de el.

Aceasta este soarta țeranilor în general.

Intr'un articol viitor voiți desfășura mijloacele cari ne stau la îndemână spre ameliorarea și îmbunătățirea soartei țeranilor.

Acesta este articolul pentru care fratele *Auerbach* a fost tras la răspundere.

Pertractarea procesului fratelui *Auerbach* s'a ținut Vineri în 26 Decembrie înaintea curții cu jurați din Budapesta. Președinte a fost *Leo Zsitvay*. Fratele *Auerbach* recunoaște că el a scris articolul *Starea țeranilor*, dar nu să recunoaște de vinovat căci cele ce a scris în acest articol, sunt toate adevărate. Spune că el este convins despre soarta amară a țeranului român.

După cuvântarea de acasă a procurorului *Böhm*, să scoală apărătorul fratelui *Auerbach* *D-rul Kadosa* Marezel care într'o vorbire frumoasă a arătat că tot ce a scris fratele *Auerbach* a fost bun și adevărat și că în acest articol nu a fost ațîțare.

După aceea a luat fratele *Auerbach* cuvântul și a arătat că de aceea a scris articolul, ca a voit să atragă atențiunea societății asupra stărei amare-a țeranilor români, ca să se jee mijloace prin ce să se ajute țeranilor.

După vorbirea fratelui *Auerbach*, jurații s'au retras la sfat și au adus sentința că fratele *Auerbach* nu este vinovat. Pe bass acestui verdict fratele *Auerbach* a fost achitat.

***

Pecatul fratelui *Ponta* a fost că din buna voință a D-lui procuror la șapte luni a arătat ca să le cetiți. Mai zică cineva că nu-i în Ungaria libertate de presă.

Aci publicăm și aceste articole:

Când va fi opinca talpa țerii?

E deja primăvară, câmpul înverzește, toate creaturile naturei saltă și să bucură, pasările ne cânta cântecul lor acel îmbățător de fericirea libertății.

Plugariul nostru, acela care poartă opincă, e afară pe holde la coarnele plugului, pe întrecute cântă cu ciocăria. Dacă îi ascultți cântarea, își vine să creză, că aici pe holde este fericirea vecinică, pizmuești (invidiez) vieța țeranului, își vine să-l dai de acolo deoparte, să te pui tu la coarnele plugului și să strigi hois boilor la hotară!

Dacă până aici privim soarta țeranului, zicem, că opinca-i talpa țerei, plugari voi să fim!

Insă dacă nu ne oprim aici? dacă căutăm cine seceră? unde merge producțiunea ce produce pământul după munca țeranului? vom veni la aceea tristă convingere, că producțiunea este a altora. Cea mai mică parte este a aceluia, pe care l'am numit de talpa țerei.

Dacă vom învăța multiplica muncii, de unde vino aceea că producțiunea să înmulțește? vom vedea că după și din munca țeranului aceluia, care și-a dat puterea în arândă capitalistului pentru 40 sau 50 de creițari la zi domnului aceluia, care e

proprietarul mașinilor, băilor, pământului și e stăpânul uneltelor de producție.

Tot deodată vedem că sutele de muncitori, pentru munca lor nu capătă afăta grâne, cât merge în hămbarul capitalistului, de unde iară în schimb pentru oareși care lucru folositor pentru societatea omenească, merge la acei muncitori, cari lucră cu mintea, în fabrici, în ocne, ori în alte locuri. Ce am văzut de aici? *Aceia, că munca e în robia capitalului, și muncitorii sunt sclavi.*

Va să zică, v dem aceea, că țeranul nu-î talpa țerei, numai unealtă vie, fără care mașina și pământul nu poate să producă nimic.

Țeranul dară e rob nefericit și parcă trăim în timpul lui Aristoteles, care a zis: că fără munca iobagilor și fără jobăgime nu se poate susține societatea omenească.

Acești gând e domnitorul mai marilor noștri. Dar ce observăm? Aceia că Aristoteles, acela care cu 300 și câți-va ani a trăit înainte de Christos, a spus și aceia: ca munca s'ar putea elibera dacă ar fi unelte de lucru fără de suflet, care ar găta lucrul în locul muncitorilor. Iată astăzi trăim în veacul electricității și al aburului, avem mașini și munca totuși e în robia capitalului. Cu durere observăm că cetățenii noștri nu or înaintat cu naintarea dezvoltării, ei așa cred și așa cresc poporul că tot și totdeauna a fost așa precum este și așa va fi în veci, că așa a rânduit D-zeu.

Nu-î drept, de o sută-de-ori nu!

Creatorul n'a creat pe om să fie robul celuilalt om, nici zeirea dacă-î dreptă, între om și om în privința libertății nu face deschilinare!

Ne-a spus-o nouă și Christos, că lumea este a noastră și ne-a învățat să mergem a lătim dreptatea între popor, să trăim credința aceea că va veni împărăția noastră.

Și iată razele dreptății au răsărit, sfânta socialdemocrație!

Aristoteles cu timpul lui s'au învățat și ea ce el n'a crezut că s'au fie, *instrumentele de producție fără de suflet care ră în locul muncitorilor, eată cultura fără, electriul și aborul l'am făcut robul stru! Eliberați munca, desrobiți muncitorii pitaliștilor!*

În zadar strigăm fraților, capitalul e urd, e crud, e tiran, nu are inimă, nu înțelege lacrimile noastre, aici muncă trebuie și pentru noi, aici luptă dreptul.

Stălpul acel mare de foc al lui Marx trebuie să ne poarte și să nu uităm că desrobirea muncitorilor, singură operațiunea muncitorilor trebuie să fie!

N'avem să așteptăm milă și ajutor dela nime, ca să vină luptei noastre rezultat cât mai în grabă, trebuie să luăm cărțile și să învățăm socialismul și atunci va fi într'adevăr opinca talpa țerei!

***

După sârbătoare.

*In ceasloavele bîtrîne
Scrise în slove cu trei caturî
Sârbători are creștinul
Câte popii au păcaturî;
Zile au de prăznuire
Câte vraî, câte nu vraî, —
Muncitorii însă n'are
Decît ziua de nîtinu Mai.*

Poetul veacului ne-o spune nouă asta. Ne-o cântau încântarea lui ca un istoric mare, care cunoaște omenimea.

Dreptate este în toată zicerea lui, că nu-î altă sârbătoare sfântă pe seama muncitorilor. Asta ei or hotărît-o și or denu-mit-o zi de sârbătoare!

Însămătatea acestei sârbătoare numai acela nu o cunoaște care-i orb, ori care nu-î deșteptat, nu-î trezit din somn.

În Budapesta 50 de mii de muncitori s'or adunat într'o grămadă la prima Maiu. Ce cunună frumoasă, bărbați, femei, tineri și bătrâni odată cu toții într'o zi veselî și bucurîși și ei.

Cu fața senină aceea, cari des de dimineață s'au nșiră din zi în zi, la jugul muncii, cari cu fața tristă își iau unealta de

lucru și de cătră seară să poartă fio-care la casa lui să doarmă, că atât e trudită vieța lui de munca zilei. În somn își găsească fericirea, pentru-că de multe-ori visează cu pâne.

Să poartă să doarmă, că așa de iute vine ziua de mâne, și mâne iară îi așteaptă jugul.

Dar' s'a făcut ziua, soarele a răsărit și strălucește, iar razele lui străbat până în colibele muncitorilor.

S'a trezit și proletarii, cu fața senină, cu lacrimi de bucurie au strigat: *și noi vrem să trăim!*

Cât de bine le-au părut, că astăzi și pentru ei răsare soarele.

Încă un strigăt din depărtare, din Paris. *Ecoul strigătului răsună peste toată lumea, și răsună trăiască muncitorimea! trăiască primul Maiu!*

Așa s'a făcut primul Maiu sârbătoarea cea mai sfântă.

La noi în Budapesta peste 50 mii de muncitori cunosc însămătatea istorică a acestei zile mari. Cu mândrie ne lăudăm că însuflețirea mare nu-î flacăra de paie, ci convingere și speranță, conștiința, că viitorul e al nostru.

Focul acesta s'a ațîțat și mai tare, vîzînd și înțelegînd activitatea cercului „România muncitoare” din România, care pe proletarii României îi îndeamnă la luptă, nouă și credem, că cu rezultat.

Știm că raza soarelui dela întăiu Maiu dă vieță, și știm că a fost și toamnă, dar acum trebuie să reinvie aceea în ce este viață!

A fost sârbătoare frumoasă, dar a trecut praznicul, acuma fraților la luptă, la muncă sus!

În timpul liber am împletit și cununî din flori roșii pe mormintele martirilor socialdemocrați, cari așa zicînd în ajunul sârbătoarei mari și-au vîrsat sîngele cald la Aleșd.

Ei or murit, dar trăiește socialdemocrația! Pe martiri în veci îi vom pomeni. Numele lor l'am scris deja în istoria muncitorilor și la primul Mai cel mare îl vom ceta.

Așa ni-au spus prorocii noștri, că va veni primul Mai acela mare, în care lanțurile se vor deslega.

Noi credem, credem cu însuflețire, că va veni și până atunci sus la muncă proletarii!

Aceste două articole au fost păcatul fratelui Ponta. Pertractarea s'a ținut în ziua de 21 Decembrie. Dar procurorul ne găsind ațîțare în aceste două articole a lăsat să cadă acusa contra fratelui Ponta, și ast-fel fratele Ponta a fost achitat.

***

Procesul fratelui Aurel Kristea a fost amânat din cauză că fratele Kristea este beteag. De aceea a fost amânat și pertractarea se va ține în luna Martie. Dar sperăm că și el va fi achitat.

***

Tot la 21 Decembrie s'a pertractat și procesul fratelui Șalușinsky pentru mai multe articole apărute în foaia *Adevărul*. Președinte al curții cu jurați a fost Dolesal Alfred. Apărătorul fratelui Șalușinsky a fost D-rul Ernestin Bródy. După cuvîntarea de acuză a procurorului Geszti, jurații au adus sentința că fratele Șalușinsky este vinovat. După sentința fratele Șalușinsky a fost osândit la trei luni închisoare de stat și 200 koroano.

Frați Români

abonați foaia „Adevărul”!

Am fost atacați, și asupriți atât din partea stăpînirii că și din partea preoțimel. Am fost condamnați și la temnișă. Cu un cuvînt am răbdat, am suferit multe și vom mai suferi multe pentru-că scriem „Adevărul”.

Nu avem ajutor dela guvern, nici dela popi dar nici nu cerem dela ei. Nu cerem ca să ne pîrtinească, pentru-că știm, căci dacă ei ne-ar da ceva, ar trebui să le facem în schimb ceva serviciu.

Dar fiindcă *interesul* burghez capitalist, este cu totul alt interes, cu totul deosebit de interesul *poporului*.

Ne despărțim și purtăm un *răsboiu de clasă*. De acesta răsboiu are lipă *progresul omenirii*.

Știm aceea, că nu flori ci spinii ne este răsplata totuși luptam cu energie, cu însuflețire pentru viitorul mai bun al *copilor noștri*. O facem din datorință, o facem ca nepoții să nu ne verse lacrimi cu blâstămuri la căpătăiu, când va veni timpul ca să murim.

Mergem pe calea apudată înainte respectînd legile *constituționale*, dar luat sub critică dreaptă coșurile care le fac contra noastră și ne punem într'o poziție apărătoare.

Pentru asta am temeit presa noastră „Adevărul”, care apare acuma în fiecare lună odată și costă la an 1 coroană.

Cătră veți ne întoarcem frați români țerani, ca să sprijiniți foaia să abonați foaia noastră, că asta foaie este foaia voastră, este a noastră a proletarilor cari lucră ziua și noaptea la cîmp, în fabrici, în ocne și în tot locul.

Fiecare muncitor care are simți și nu-î amurțit simțul în el, *aboneze foaia „Adevărul”*, care poartă lumina și care cuprinde într'însa *dreptate nefalsificată*.

Nu avem lipsă de abonamentul popilor cari lătesc *întunecimea*.

Noi la popor apelăm, la care poartă opinca, care lucră.

Pentru interesul muncitorului e făcută foaia de aceea e așa lesne numai 1 coroană la an.

Fiecare muncitor să aboneze foaia noastră „Adevărul”, arătînd că și el duce o cărămidă la acel mare zid al societății celei nouă.

Înainte, numai înainte!

Atent!!!

Rugăm pe frații cari au rămas înapoi cu achitarea abonamentului ca să plătească cât mai în grabă, căci altfel suntem siliți a sista foaia. **Administrațiunea.**

Cronica

Alegere în Semeak. La alegerile comunale ținute în 23 Decembrie în Semeak următorii frați socialdemocrați au fost aleși cu 594 de voturi: *Maroșan Todor, Pask Ioan, Pinfeș Conrad, Halmajan Todor, Andreica Mitru și Bartolf Iosif.*

Această veste aduce mare bucurie între frații noștri români. Frații din Semeak au dovedit prin aceasta că știu a lupta. Acum așteptăm că acești 6 frați să lucre și în casa comunală pentru drepturile poporului muncitor. Înainte!

Restanțele de dare din ex-lex. Ministrul de finanțe a dat un ordin, care oferă noui favoruri la plățirea restanțelor de pe timpul ex-lexului. Anume aceloră, cari plătesc mai puțin de 100 coroane dare anuală li se dă amânare de plăță până la finea lunii Septembrie 1905, dar acest favor trebuie cerut până la finea lui Decembrie n. 1904.

Mizerie în România. Săptămîna trecută s'au expedit din București pe la sate 9 vagoane, încărcate cu pâni și cu pesmeți pentru a fi distribuite în toate localitățile, unde s'a semnalat lipsă totală de hrană a sătenilor, cari nu mai sunt în stare a aștepta sosirea porumbului. — Tot săptămîna trecută ministerul român de interne a cumpărat din nou 2000 vagoane de porumb, pentru a fi împărțit țeranilor lipsiți de hrană. Lipsa de porumb continuă a fi în 20 comitate din România.